

overweging op zijn plaats om de gekozen uitgangspunten opnieuw te bezien.

Een zeer belangrijk knelpunt is dat de invoering van data stagneert. De databank moet immers beschouwd worden als het kapitaal van de vereniging waar leden en andere belanghebbenden uit kunnen putten. Data, in welke vorm dan ook, zijn het uitgangspunt van alle onderzoek. En met name gegevens die in het verleden zijn verzameld, zijn zo mogelijk nog belangrijker omdat zij het referentiekader vormen voor de natuurontwikkeling in de toekomst. De stagnatie heeft voor een deel te maken met de beschikbare menskracht, maar nog meer met het praktische feit dat er niet voldoende geschikte terminals zijn die kunnen worden gebruikt voor de invoer van gegevens. Kortom de huidige computerconfiguratie voldoet niet meer aan de wensen en eisen van deze tijd.

Daarbij in het achterhoofd hebbend dat het Genootschap een van de eerste verenigingen was die overstapte op geautomatiseerde bestanden, is het duidelijk dat er op korte termijn iets moest gebeuren om leden en "klan-

ten" die service te kunnen bieden die ze van een moderne vereniging verwachten. Het bestuur ging derhalve op zoek naar financiële middelen om een en ander te kunnen bekostigen. Dankzij een forse financiële steun van het Prins Bernardfonds kan ik u nu berichten dat binnenkort alle apparatuur op de Genootschapskamer in het Natuurhistorisch Museum in Maastricht wordt vervangen door een modern netwerk dat geheel voldoet aan de wensen van de vereniging.

Door de medewerking van de gemeente Maastricht wordt het netwerk afgestemd op de configuratie die reeds in het museum aanwezig is, hiermee eens te meer de nauwe samenwerking tussen Genootschap en Museum onderstrepand.

Met oprechte dank aan het Prins Bernhardfonds heeft het Genootschap weer een stap voorwaarts gezet, een nieuwe stap richting 2000, zodat we in ieder geval op automatiseringsgebied met een gerust hart de overgang naar het nieuwe millennium kunnen maken.

A. Lenders, voorzitter

VERKOPEN VIA HET "WINKELTJE"

Sinds 1995 heeft het Natuurhistorisch Genootschap een verkoopplek op het Genootschapskantoor in het Natuurhistorisch Museum Maastricht. Een deel van de publicaties die het Natuurhistorisch Genootschap heeft uitgebracht, waarbij de allernieuwste meteen op voorraad, zijn hier ter plekke te bekijken en uiteraard te koop. Er moet wel bij vermeld worden dat deze voorraad meestal maar heel klein is. De bulk bevindt zich altijd in Melick bij het publicatiebureau. (zie adres in het colofon) Daarom is het goed om van te voren even te bellen (043-3213671) om te informeren of een bepaalde publicatie voorradig is. Mensen die in de gelegenheid zijn om langs te komen, bieden wij deze unieke mogelijkheid. Deze publicaties kunnen tegen aantrekkelijke ledenprijzen verkregen worden en contant betaald worden bij Roel Steverink. De heer Steverink is voor verkoop aanwezig op werkdagen tussen 10.00 en 12.30 uur en tussen 13.30 uur en 17.00 uur.

R. Steverink

KORTE MEDEDELINGEN

UITBREIDING MEERKIKKER TEN KOSTE VAN MIDDELSTE GROENE KIKKER EN POELKIKKER?

In het meinumnummer van Elaphe viel me een artikel op van Daniel Hofer-Polit dat was gewijd aan de gevolgen van de introductie van de Meerkikker (*Rana ridibunda*) in Zwitserland. Omdat ook in onze provincie een toename kan worden geconstateerd van de Meerkikker

lijkt het me aardig om u kennis te laten nemen van de Zwitserse bevindingen.

Tijdens het vierde Schweizer-Herpetologen colloquium in december 1997 werden de resultaten gepresenteerd van een onderzoek uitgevoerd door het Natuurhistorisch Museum in Genève waaruit bleek dat de oorspronkelijk algemeen voorkomende Poelkikker (*Rana lessonae*) en Middelste groene kikker (*Rana klepton esculenta*) in het hele kanton Genève wa-

ren uitgestorven. Ook in de aangrenzende kantons Waadt en Wallis werden beide "soorten" nauwelijks nog waargenomen.

Als oorzaak van het verdwijnen van de inheemse soorten wordt de introductie van de Meerkikker genoemd. Inmiddels komen er van deze soort naar schatting enkele honderdduizenden voor in het westen van Zwitserland. De Meerkikker is zover bekend niet inheems in Zwitserland. Sinds het begin van de zestiger jaren is de Meerkikker voor consumptie-doeleinden met tonnen tegelijk ingevoerd en massaal ontsnapt. Hoewel er tegenwoordig vooral bevroren kikkerbiljetjes worden geïmporteerd (150.957 kg in 1995) was de aanvoer van levende dieren in datzelfde jaar altijd nog zo'n 67.803 kg. De Zwitserse biologen zitten in elk geval met de handen in het haar. De invloed van de Meerkikker op de andere soorten inheemse amfibieën is desastreus en op geen enkele wijze vergelijkbaar met het optreden van effecten bij introducties van andere exoten zoals Marterhond, Wasbeer of Grondeekhoorn. Er is volop discussie over de bestrijding van de Meerkikker

De Meerkikker (Diemen, 1991) is in de laaggelegen delen van Nederland een vrij algemene soort; op de hogere zandgronden in Zuid- en Oost-Nederland komt het dier van oorsprong niet voor.

maar deze lijkt in de praktijk moeilijk uitvoerbaar. Er wordt zelfs gedacht om het dier maar vrij te geven voor professionele vangst ten behoeve van de consumptie. Daarmee de veroorzakers van het probleem een tweede financieel gewin bezorgend.

Een complicatie bij een eventuele bestrijding vormt het feit dat niet geheel duidelijk is of de Meerkikker in Zwitserland wettelijk is beschermd. En evenals in ons land kunnen alleen ervaren herpetologen de verschillende vormen van het Groene kikker-complex goed onderscheiden. Hoewel in strijd met de conventie van Bern wordt bepleit de natuurbeschermings-status van het dier op te heffen zodat bestrijding in welke vorm dan ook mogelijk wordt gemaakt.

Blijft de vraag of de Meerkikker ook in Limburg een gelijksoortig effect kan hebben op de de Poelkikker en de Middelste groene kikker. Vast staat dat de Meerkikker vroeger in onze provincie niet voorkwam. De laatste jaren breidt de soort zich ook bij ons enorm uit. Op de eerste plaats gebeurt dit langs de Maas waar in diverse nieuwe natuurontwikkelingsgebieden de Meerkikker inmiddels is vastgesteld. Omdat het vestigen in het min of meer natuurlijke biotoop van de soort betreft lijkt deze ontwikkeling niet verontwaardigend, temeer daar de andere soorten (zeker de Poelkikker) in deze gebieden niet of nauwelijks worden aangetroffen.

Zorgwekkend is mogelijk de situatie in de Hamert, waar de soort in eerste instantie de grindafravingen langs de duitse grens koloniseerde en in de negentiger jaren ook herhaaldelijk werd aangetroffen in poelen en vennen in het Nationaal park zelf. Overigens lijkt deze laatste uitbreiding weer afgeremd te zijn. Bij visinventarisaties in beken in Noord-Limburg ten westen van de Maas worden de laatste jaren ook regelmatig Meerkikkers aangetroffen. En ook in het Roerdal schijnt de soort vaste voet te krijgen. In het voorjaar van 1997 werden de eerste Meerkikkers (een tweetal exemplaren) bij het Melickerven in het Meinweggebied gevonden. In eerste instantie was ik nogal enthousiast over deze nieuwe soort in het gebied. Na het lezen van het Zwitserse ervaringen is dit enthousiasme enigszins getemperd. Zoals bekend herbergt het Meinweggebied een van de laatste levenskrachtige populaties van de Poelkikker in ons land. In het voorjaar kunnen in het Melickerven koren van honderden Poelkikkers worden gehoord en dit ven is daarmee een van de belangrijkste voortplantingsbiotopen voor de soort. Door een verdergaande eutrofiëring

van het oppervlaktewater en het feit dat de Meerkikker helemaal niet, zoals altijd verondersteld, zo strikt gebonden is aan grote wateren, is de kans reëel dat de Meerkikker zich ook op diverse plaatsen op de hogere zandgronden definitief zal weten te vestigen. En dat zou ook kunnen gelden voor het Meinweggebied.

Blijft de verwachting (en hoe contradictoir het moge klinken overigens ook mijn hoop) dat de verzuring van voortplantingswateren op de hogere zandgronden de opmars van de Meerkikker in Limburg buiten het Maasdal zal stuiten. Een eerste bevestiging van deze hypothese geven de resultaten van de inventarisaties door de Herpetologische Studiegroep in de Hamert in het voorjaar van 1998 waar de soort in geen enkel ven meer werd aangetroffen.

A. Lenders

LITERATUUR

HOFFER-POLIT, D., 1998. Aussterben von *Rana lessonae* und *Rana esculenta* durch die Ausbreitung von *Rana ridibunda*. *Elaphe* 6(2): 79-80.

GLADDE SLAG (*CORONELLA AUSTRIACA*) IN AFVALEMMER

De Gladde slang is in Limburg zeker niet algemeen. Het dier is in onze provincie gebonden aan de grote heide- en bosgebieden en komt daarbuiten nauwelijks voor. Één van de kerngebieden van de soort is het Meinweggebied (LENDERS, 1992). De laatste jaren lijkt de Gladde slang in dit gebied toe te nemen, althans het aantal waarnemingen vertoont een duidelijke stijging. Het dier wordt in tegenstelling tot vroeger op veel meer plekken aangetroffen. De meeste dieren worden ge-

zien langs bosranden met een ondervegetatie van Bochtige smeleva en in vergraste stukken heide waarin naast eerder genoemde soort ook Pijpestrootje en Gagel domineren. Een van de meest curieuze waarnemingen in het gebied betreft een vindplaats in een vuilnisemmer aan de rand van een naaldbos in de buurt van het Flink Ven. JANSEN (1998) geeft al aan dat het bij het zoeken naar reptielen loont om afval te bekijken. Als voorbeeld geeft hij de ontdekking van een Hazelworm in een cola-blikje. Van Gladde slangen is al langer bekend dat ze afval niet schuwen. Zo kon ik gedurende diverse jaren enkele exemplaren uit een verroest autoportier halen (overigens soms in gezelschap van enkele adders). Ook golfplaten en houten planken vormen ideale schuilplaatsen voor de dieren. Van dit gegeven maakt men zelfs in het buitenland gebruik om kunstmatig verblijfplaatsen te creëren om zo de dieren te kunnen inventariseren.

Op 15 september 1998 kreeg ik een telefoontje van Math van Bommel, ambtenaar van de gemeente Roerdalen, met de mededeling dat er in een vuilnisbak in het Meinweggebied een levende Adder lag. Het dier was voor de zomervacantie ook al op die plek aangetroffen en bleek er twee maanden later nog steeds te zitten. Onderzoek ter plekke wees uit dat het geen Adder maar een Gladde slang betrof. Bij het openmaken van de ijzere vuilnisbak werd een slangenhemd zichtbaar. Het dier had het vel afgestroopt door tussen de nauwe spleet van deksel en bak door te kruipen. De vuilnisbak was lange tijd niet meer gelegd en de in de bak opgehangen plastic zak zat propvol met afval. De Gladde slang zelf werd opgerold, ongeveer halverwege de plastic zak, onder een aantal bikjes aangetroffen. Nader onderzoek toonde aan dat het een volwassen vrouwelijk dier betrof dat hoog zwanger was. De inhoud van de bak stonk behoorlijk door rotting van

De Gladde slang (*Meinweg*, 1984) komt in Limburg alleen voor in de grotere heide- en bosgebieden.